

Par vālodzēm uz palodzēm

VARIS
LIEPA

Vālodzes pie mums apdzīvo vecākas lapu vai jauktu koku pudurveida audzes un mežu masīvu malas. Katrs, kam putni nav vienaldzīgi, daudzkārt ir priecājies par šīs sugas jauko dziesmu – flautas intonācijās izločītu, melodisku svilpienu. Tam gan nereti seko daudz mazāk gaumīgs uz astes uzkāpta kaķa ņerkstiens. Bet cik ir to putnotāju, kam laimējies labi apskatīt patiešām krāšņo spilgti dzeltenimelno tēviņu, vai pieticīgākos olīvzaļi-dzeltenīgos un pelēkos toņos tērpto mātīti? Tādu nevarētu būt daudz. Varbūt vien tie, kam vālodžu novērošana vai fotografēšana kādā dzīves posmā ir bijusi īpaši nozīmīga.

Vālodžu vasaras dzīves lielākā daļa noris koku lapotņu augšstāvos. Tur atrodas to meistarīgi tievu zaru horizontālā žāklē ievītā ligzda, noris dēšana, perēšana un mazuļu izbarošana ar kukaiņiem, kas arī lielākoties tiek ķerti un salasīti turpat mums grūti caurskatāmajos koku vainagu augstumos. Nevaļīgākam vērotājam lapotnes krāsojumam pieskaņotos tērpos maskētās vālodzes izdodas ieraudzīt tikai pa retam. Tāpēc vairums nepacietīgo, mani ieskaitot, ir samierinājušies ar vālodžu klātbūtnes konstatēšanu vienīgi pēc izteismīgajām balsīm.

No literatūras zināms (LOB 2002), ka, sākoties ogu un augļu nogatavošanās laikam, vālodzes izmanto arī šīs dabas veltes. Tomēr man nekad šos putnus nav gadījies novērot pamežā, kur šāda veida barība ir pieejama un kur vālodzes ieraudzīt būtu daudz vieglāk. Vairāk nekā 20 gadu dzīvoju Talsu novada Ģibuļu pagasta Spārē cieši līdzās diviem jauktu koku meža puduriem. No tiem gandrīz ik vasaru

ir skanējušas vālodžu balsis, tomēr nekad mūsu dārzā, kur nogatavojas visas parastās Latvijā audzējamās ogas, kā arī lielogu mellenes, korintes un pīlādži, šos putnus agrāk netiku manījis. Līdz 2013. gada 30. jūnijam.

Tajā dienā pa logu ieraudzīju vālodzi nosēžamies uz nolikuša korintes dzinuma tikai apmēram 7 m attālumā no manis. Labu brīdi tā tur uzkavējās, neko daudz nepievēršot uzmanību trim pirms pāris dienām izvestiem un šo pašu korintes dzinumu iecienījušiem bezdelīgu mazuļiem. Putna ķermeņa virspuse bija olīvzaļi dzeltena, bet galva un apakšpuse manāmi gaišāk dzeltena, spārni un aste tumšpelēki. Kādā internetā atrodamā pētījumā (Blasco-Zumeta, Heinze 2013) noskaidroju, ka tā, visticamāk, bija mātīte ar tēviņam diezgan līdzīgu apspalvojumu, tā sauktā tēviņveidīgā mātīte. Viņas repertuārā gan dominēja svilpiens “tididlio”, ko pieņēmts vairāk uzskatīt par tēviņam raksturīgu. Tobrīd, sēdēdama tuvu korintes maiksts lapotājai daļai, tā patiešām noplūca vienu zaļu korintes ogu, tomēr neievēroju, vai to norija. Tajā pašā dienā noskaidrojās, ka vienlaikus ar pieminēto putnu pie mājas uzturas vēl otra vālodze ar olīvzaļpelēku virspusi un iepelēki baltu, nedaudz melni gareniski iesvītrotu apakšu. Arī to es dabūju no neliela attāluma apskatīt, tāpēc šīs dienas notikumus uztvēru kā neaizmirstamu ornitoloģisku piedzīvojumu.

Maza atkāpe. Cilvēkam, kura priekšstatī par vālodžu izskatu ir veidojušies uz pagājušā gadsimta zināšanu pamata, te nu būtu pēdējais brīdis iesaukties: “Kā, vai tad ir iespējams pāris, ko veido divas vālodžu mātītes!?!?” Pat vēl 2002. gadā publicētajos “Latvijas meža putnos” rakstīts, ka tēviņš ir koši dzeltens ar melniem spārniem un asti, bet mātīte olīvzaļgana ar dzeltenīgāku virsasti. Iepriekšminētie pētnieki ļoti pārliecinoši, ar daudzām fotogrāfijām ilustrētā pētījumā parāda, ka vālodžu tēviņi, kas tāpat kā mātītes ligzdot normāli sāk pirmā dzīvības gada beigās, ne pirmajā, ne

otrajā dzīvības (un ligzdošanas) gadā nav droši atšķirami no mātītēm (!). Pārsteidzoši ieilgusi neziņa par šķietami tik acīmredzamām lietām vēlreiz apliecina, cik slēpti no zinātkāro putnu vērotāju acīm koku lapotnēs norit vālodžu dzīve.

Pārsteidzoši, bet abas vālodzes turpināja ierasties arī nākamajā un turpmākajās dienās, arvien vairāk laika pavadot galvenokārt tuvu pie mājas četriem logiem augošās ābelēs un bumbierē. Visbiežāk to apakšējos zaros, logu augstumā. Jau trešajā dienā ornitoloģiskais piedzīvojums vērtās notikumā, kas, kāda cita putnu vērotāja stāstīts, manī raisītu izteiktas bažas par viņa garīgo veselību. Proti, kļuva skaidrs, ka vālodzēm ārkārtīgi pievilcīgs liekas no augļu koku zariem redzamais viņu pašu atspulgs pakešlogu stiklos. Šajā dienā putns ar olīvzaļganpelēko virspusi uzsāka mēģinājumus nosēsties pārmaiņus uz dažādu logu ārējām palodzēm. Taču tās ir diezgan slīpas slidena skārda virsmas, uz kurām, šķiet, putnam nav iespējams nofiksēties. Pagāja diena vai divas, līdz vālodzes tomēr iemācījās uz palodzēm noturēties, bieži vien ar vienas kājas nagiem pieķeroties pie loga plastmasas rāmja, kur tas saskaras ar stiklu. Kad tas izdevās, zaļpelēkais īpatnis pat līdz pusminūtei mēdza lūkoties savā attēlā, palaikam izdodot kaķa ņaudienam līdzīgo saucieni, retāk aprautu “tidlio”. Dzeltenīgā pāriniece, kaut arī daudz laika pavadīja tajos pašos kokos, uz palodzēm sēdās daudz retāk un savu attēlu tā biežāk “uzrunāja” ar “tididlio” vai pat ar vienu zilbi garāku svilpienu, pavisam reti – ar ņaudieniu.

Vairākās turpmākajās dienās bija vērojama gluži neaptverama vālodžu pāra aktivitāte. Tās ieradās pirms sešiem no rīta un praktiski visu dienu dzīvojas ap māju, desmitiem reižu sēdāmās uz palodzēm, lai kontaktētos ar logā, domājams, ne gluži detalizēti saskatāmo sugasbiedru. Spoguļošanās intensitāte kritās tikai 6. jūlijā. Nolēmu, ka nākamajā dienā tikai smagi slima ornitologa sapnī iedomājama skats – vālodze uz palodzes –, noteikti

Vālodzes *Oriolus oriolus* tēviņa "klasiskajā" krāsojumā.

Foto: J. Jansons / putni.info

jānofotografē, ja putnu vērotāju ap-
rindās negribu zaudēt pieskaitāmības
statusu.

Nākamajā, 7. jūlijā, rītā izvēlējos putnu
ieciēnītāko logu. Tā malās parasti
atbīdītos pabiezos, necaurskatāmos aiz-
karus aizvilku gandrīz ciet, atstājot ne-
lielu spraugu pretī vietai, kur zaļpelē-
kais īpatnis visbiežāk mēdza pieķerties.
Šī situācija nodrošinātu putna attēla
iegūšanu no 30 cm – iekšējās palodzes
platuma – attāluma. Jāgaida bija nepar-
asti ilgi, līdz vālodze parādījās ābelē.
Sēžoties putns tomēr noslīdēja no palo-
dzes un pazuda no mana redzeslauka.
Priekšpusdienā tas vēl tikai divas reizes
mēģināja nofiksēties pie loga. Diemžēl
tikpat nesekmīgi. Pēc tam šīs vālodzes
vairs netiku mājas tuvumā redzējis.
Putnu "nevarībai", jādama, bija divi
iemesli: kvēlā iepazīšanās tieksme ar
logā dzīvojošo savas sugas īpatni jau
bija gandrīz izsīkusi, turklāt logu aizse-
dzošie ļoti gaišie aizkari putna atspulgu
stiklā padarīja krietni neuzkrītošāku,
nekā tas bija redzams uz krēslainas
istabas tumšākā fona.

Jūlija pirmā nedēļa ir laiks, kad
ligzdas sāk atstāt vālodžu agrāko
perējumu mazuļi (LOB 2002), kurus
vismaz vēl pāris nedēļas vecākiem
būtu jābaro. Grūti noticēt, ka mūsu
vālodžu pāris mazuļus savu izpriecu
(?) dēļ pametis, un maz ticams arī,
ka tie jau bija kļuvuši patstāvīgi.
Drīzāk šā pāra perējums varētu būt
gājis bojā, vai pāris varbūt vispār šajā
sezonā nebija ligzdojis. Pēdējai iespē-
jai man šķiet augsta varbūtība. Jau
tāpēc vien, ka šo putnu izturēšanās
bija vālodzēm ārkārtīgi neparasta. Par
labu neligzdošanai runā arī fakts, ka
vālodžu balsis tovasar tuvējā mežīnā
skanēja ar vairāku dienu pārtrauku-
miem, kuru laikā putni, acīmredzot,
uzturējās citos "medību laukos".

Kādas dziņas izraisīja mūsu pāra,
it sevišķi zaļpelēkā īpatņa, vēlmi
kontaktēt ar logā redzamo atspulgu?
Vai tā patiesām varētu būt saistīta ar
mazuļu zaudēšanu? Varbūt neparastās
izturēšanās cēlonis bija kāda nepie-
tiekamība pašā pāri? To mēs nekad
neuzzināsim. Un pat tas, ka zaļpelē-

kais putns bija pirmā vai otrā dzīvības
gada tēviņš, paliek tikai pieņēmums.
Kā patiesu ieguvumu mūsu zināšanās
par vālodzēm varam uzskatīt vienīgi
atziņu, ka tās savās izpausmēs var būt
ļoti atšķirīgas. Tāpat kā mēs.

Autora adrese:
rasma.liepa@inbox.lv

Literatūra

Blasco-Zumeta J., Heinze G.M. 2014. 400
Golden Oriole – Laboratorio Virtual
Ibercája. [http://www.ibercajalav.net/
img/400_GoldenOrioleOriolus.pdf](http://www.ibercajalav.net/img/400_GoldenOrioleOriolus.pdf)

LOB. 2002. Latvijas meža putni.
2. izdevums. Rīga: LOB, 224 lpp.

Summary

About Orioles on Sills /Varis Liepa/

Astonishing behaviour of a pair of
freeliving Golden Orioles is described.
Almost a week it visited a house near forest
during nesting period of Orioles. Many
times daily birds landed on sills of four
Windows to observe and to communicate
vocally with their reflections in the glass.
An unexpected and uncomprehensible
activity for this shy bird species.